

TIJDSCHRIFT
VAN HET
NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

5° Jaargang

AMSTERDAM
G. THEOD. BOM EN ZOON
1897

Gemengde Berichten

Penningen op de Expeditie tegen de Baliërs op Lombok in 1894.

1 Bij Koninklijk besluit d.d. 13 April 1895, Staatsblad n°. 42, werd ingesteld „een afzonderlijk kruis, ter uitreiking aan allen zonder onderscheid van rang of graad, die tusschen 26 Juni en 24 December 1894 deel hebben uitgemaakt van de naar Lombok gezonden expeditionaire troepen of zeemacht, of die bij die expeditie in eenig burgerlijk ambt of bediening plaatselijk zijn werkzaam geweest.” (Art. 1). Het kruis werd aan 's Rijks Munt vervaardigd uit het op Lombok veroverde geschut.

Het is vierarmig, de armen aan beide hoeken gepareld, samengevoegd door een cirkelvormig medaillon.

Vz: In het medaillon de naar rechts gewende buste van Koningin WILHELMINA, op de armen:

Boven:	LOMBOK
Links:	MATARAM

Rechts: TJAKRA
                                  NEGARA

Onder: 1894

Kz. In het medaillon volgens het Kon. Besl. : „Het
rijkswapen, omgeven door een lauwerkrans” (de blok-
ken op het veld ontbreken echter, juister ware het
te zeggen: gekroonde leeuw met zwaard en pijlen-
bundel, omgeven door een lauwerkrans) op de armen:

Boven: HULDE
                                  AAN

Links: LEGER

Onder: EN

Rechts: VLOOT

Het kruis wordt gedragen aan een lint breed 3.8 cM.
bestaande uit vijf oranje, afgewisseld door vier Nas-
sausch-blauwe verticale strepen van gelijke breedte.
(art 2.)

Grootte 42 m.M. (Mijne collectie.)

Het brevet, waarbij het kruis werd uitgereikt, (art. 3)
is zeer fraai. Te midden van palmbladen wordt het
gekroond door het Nederlandsche wapen, vastgehou-
den door twee gekroonde leeuwen, waaronder het
Lombokkruis met lint in een krans van gouden stra-
len (kleurendruk). De rand vertoont verder in zwart-
druk boven rechts en links van het wapen een muur
met twee ingangen, waarachter tropisch geboomte.
Ter zijde: Links tropee van palmen en wapenen
van het Indisch leger. Rechts tropee van palmen en
vaandels. Onder in het midden een kanon, rechts
en links Indische landschappen.

Het vermeldt, dat de Minister van Koloniën, die

van Marine of de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, N. N. gerechtigd verklaart tot het dragen van voormeld kruis, als hebbende hij als (rang, graad, ambt of bediening) deel uitgemaakt van de naar Lombok gezonden expeditionaire ^{troepen}/_{zeemacht}, of voor burgers: diensten bewezen in het belang der expeditie.

Het is groot: 44^h bij 35 cM. en, alsof de Nederlandsche drukkerijen in 't geheel niet door de Regeering in staat worden geacht iets goeds te leveren, vervaardigd door de firma MEISSENBACH, RIFFAERT & Co, te Munchen.

2. De Koninklijke Utrechtsche fabriek van Zilverwerken van den Heer C. J. BEGEER, bracht de navolgende medailles in den handel in twee grootten, welke in zilver resp. voor *f* 10.— en *f* 4.—, in brons voor *f* 3.— en *f* 2.—, verkrijgbaar gesteld waren:

Vz. De Nederlandsche Leeuw werpt den Balischen panter ter aarde. Daarachter: de Nederlandsche Maagd met van gramschap verwrongen trekken staat gereed met haar zwaard een met geweer gewapenden Baliër het hoofd te splijten, terwijl zij haar schild beschermend uitstrekt naar een Sassaksch gezin, man, vrouw en kind.

Kz. Tropee van wapens als: helm, revolver, lans, geweer en sabels, doorvlochten met eiken en lauwertak.

Daarboven in lichtstralen: 1894.

Daaronder:

EXPEDITIE TEGEN DE BALIERS OP
LOMBOK

LANDING TE AMPENAN 6 JULI

TRAKTAAT AUGUSTUS

OVERROMPELING 25/26 AUGUSTUS

MATARAM VEROVERD 29 SEPTEMBER

TJAKRA NEGARA 18 NOVEMBER

Onder staat: BEGGER UTRECHT.

Grootten: 63 en 28 m.M. (Beide in mijne collectie.)

Bedoelde medaille is beschreven en afgebeeld in *de Katholieke Illustratie*, 28^e jaargang, n°. 51 blz. 402.

3. Op straat werd gevent met het volgende draagpenninkje in verguld en verzilverd koper:

Vz. Buste iets naar rechts gewend, doch bijna en face van Generaal VETTER in uniform met zijne ordensteekenen op de borst.

Omschrift: * GENERAAL J. A. VETTER *
DE HELD VAN LOMBOK

Kz. Krans van eikenbladen Groot 28 m.M. (Mijne collectie.)

4. Bij den terugkeer der eerste Lombokstrijders in het vaderland, den 6 Juni 1895, werd hun te Amsterdam een feestelijke ontvangst bereid en de navolgende zilveren draagmedaille vereerd:

Vz. In een geslagen lauwerkrans gegraveerd:

*Hulde
aan de
Strijders
op
Lombok*

daaronder in een halven cirkel:

Amsterdam 6 Juni 1895.

Kz. In het veld gegraveerd:

*Mataram
Tjakera Negara*

Grootte 45 m M. (Collectie Teijler, zie Catalogus
VON ENDE n°. 431).

OSS, Oktober 1896.

ZWIERZINA.

Een Pietus voor een Nehalennia aangezien.

Eenige jaren geleden ontving ik van wijlen Mr. J. DIRKS, een hem toebehoorend boekje ter inzage, dat den volgenden langen titel droeg: „Kurze, doch mit „vielen hier unerwarteten Anmerkungen durchwebte „Beschreibung, zweier von gebackner Erde sehr raren „Schilder, aus dem zweiten Jahrhundert, nebst einer „der altesten Kolonienmünze von gros Erz, wie auch „eines nicht ofters vorkommenden Denars Antonini „des Frommen, welche beide erstere Alterthums- „seltenheiten (Schilder) dem berühmten Stathalter „Cornelio Tacito, und dessen Gemalin einer tochter „Julii Agrikulae — die über 18 hundert Jahren alte „unike lateinische Familienmünze von Pergamus aber

„dem bekanten Marco Aemilio Lepido, — *die Kehrseite des erwahnten Silbermünz hingegen der Strandgottin Nehalennia, als Privatbeschützerin der See- und Handelsleute zueignet*„ und bei dieser Gelegenheit „den Spruch Röm. 12, 20 aus dem Religionssystem „der Gebers erklärt.

„ANTON SIEGFRIED GOTHOLD GUSE, correspondirendes Mitglied der Gesellschaft der Alterthümer zu „Cassel.“

Dessau und Leipzig, in der Buchhandlung der Gelehrten 1784.

• Deze denarius van Antoninus Pius wordt in het boekje aldus beschreven :

Adv. Imp(erator) Caes(ar) T(itus) Ael(ius) Hadr(ianus) Antoninus Aug(ustus) Pius P(ater) P(atriciae). Caput laureatum sinistrorsum cum mystace barbatum.

Rev. Tr. Pot XIII. Cos IIII, in segmento *Pietas*. Ara, ad quam Nehalennia nota, tamripae quam littoris aeque ac navigantium et mercatorum Dea, non, uti alias Dea Pietas, manibus orantium elatis, propter aram ignitam sacrificans, velata stolata solito, verum triplici tunica graeco hic vestita more sinistrorsum respiciens stat, elata solum sinistra, cum lacinia tunicae prioris recinctae, corbiculum cum variis fructibus sustinet, dextra demissa tenet pedibus prioribus canem ei dicatum, pedibus posterioribus in altum stantem, capite retrorsum, verso, propemodum uti alias in familia Vibia Panthera seu Tigris designatur. Typus conservatissimus cum toto titulo rarus.“

Een bevriende hand gaf mij hiervan de volgende vertaling :

Altaar, waaraan NEHALENNIA, de godin van oever en strand, evenals van de schippers en kooplieden, staat; niet, zoo als gewoonlijk de Godin PIETAS (afgebeeld wordt) met de beide handen, uitgestrekt biddende, en op een brandend altaar offerende, gesluierd en gekleed als naar gewoonte, maar hier met een driedubbele tunica, volgens Grieksche wijze gekleed, naar de linkerzijde ziende, de linkerhand slechts alleen uitgestrekt houdende, een gedeelte van de tunica vasthoudende.

Zij draagt een mandje met verschillende vruchten gevuld, de rechterhand afhangende; aan hare voeten, van voren, den haar gewijden hond; zij staat met het achterdeel der voeten op een verhevenheid; de kop van den hond is links gewend, zooals in het geslacht VIBIA, de panther of tijger wordt aangeduid. In het groote werk van H. COHEN, vond ik onder n°. 216 (1ste editie) hetzelfde opschrift van dezen denarius terug. Daar is de keerzijde aldus beschreven:

„La Piété debout à droite, tenant une chèvre et „une corbeille de fruits; à ses pieds un autel.”

ANTON SIEGFRIED GOTHOLD GUSE heeft zich dus vergist, toen hij de geit voor een hond heeft aangezien; de driedubbele tunica heeft hem tevens op het denkbeeld van de godin NEHALENNIA gebracht.

Niemand zal er tegenwoordig wel meer aan twijfelen, dat de denarius door GUSE beschreven, niet één en dezelfde munt is als die, welke onder n°. 216 bij COHEN voorkomt.

M.

M. D. M.

Uit de hier afgedrukte belangrijke publicatie van 25 Oct. 1798, blijkt hoe de gilden te 's-Hertogenbosch ontbonden zijn.

GELYKHEID,

VRYHEID,

BROEDERSCHAP.

PUBLICATIE.

DE MUNICIPALITEIT DER STAD 's BOSCH, maakt by deze aan hunne Mede-Burgeren bekend, dat zy ingevolge Publicatie van het *Uitvoerend Bewind* dezer Republiek, van dato 5 dezer ontbonden hebbende alle Gilden, Corporatien, of Broederschappen van Neringen, Ambachten of Fabrieken; en de Dekenen, Gezworens en Keurmeesters, mitsgaders alle andere Bewindvoerende Persoonen van de voors. bestaan hebbende Gildens, Corporatien of Broederschappen, uit derzelve gedaanen Eed hebbende ontslagen, behoudens hunne verantwoordelykheid van derzelve gehoudene Directie en Administratie; vervolgens dezelve Bewindvoerende Persoonen heeft doen vervangen door Provisioneele Commissarissen, welke de Municipaliteit daartoe heeft benoemd, met last, om alle Effecten, Gelden Boeken Chartres en Papieren, de Gilden Concerneerende, over te neemen, en om voords onder toeverzigt der Municipaliteit te waaken en zorgen, dat inmiddels en hangende de deliberatien van het Vertegenwoordigend

Lighaam, de Placaaten Ordonnantien en Keuren, voor zoverre zy haare betrekking hebben tot de goede Politie, stiptelyk worden nagekomen: En eindelyk met verdere last aan dezelyen om binnen 8 dagen aan eene Commissie uit deze Municipaliteit aan welkers hoofd den Burger *H. J. Smolders* is, schriftelyke opgave te doen.

1. Van den aart en gesteldheid der vernietigde Gilden en Corporatien.
2. Van de Fondsen by dezelve bezeeten wordende.
3. Van 't gebruik 't geen van die Fondsen bevorens is gemaakt.

En zyn tot Provisioneele Commissarissen van de vernietigde Gilden ten einde voors: benoemd en aange-
steld.

<i>Van de Broodbakkers.</i>	Johannes van der Linden.
Johannes Krol.	Leonardus Kerkhof.
Nicolaas Gysels	<i>Moolenaars en Oly-</i>
<i>Koorn-Koopers.</i>	<i>Slagers</i>
Hendricus de Gruyter.	Christiaan Heuvelmans.
Johannes Minner,	Theod. Cronenburg.
<i>Vlees-houwers</i>	<i>Loijers en Schoenmakers.</i>
Jan Minorette P. z.	Pieter Goossen.
Andries Antonie.	Johannes Egelie.
Laurens van Osch.	Alexander Kluitmans.
<i>Visch-Kopers.</i>	<i>Wolle en Linne Verwers.</i>
Adrianus Meurs.	Cornelis Suis.
. . . van den Bogaerd.	J. van Oerle
<i>Kleermaakers en Droog-</i>	<i>Chirurgys</i>
<i>scheerders.</i>	Joh. Noppen, Junior.
Cornelis Jan Suis.	Wilhelmus Bodestaf.

Petrus van der Vaart.	<i>Zeembereiders' en Handschoen-Maakers.</i>
Francis Bakkers.	J. B. Mulders.
<i>Timmerlieden, metse- laars en Ley-Dekkers.</i>	F. van den Biggelaar.
J. van Someren.	<i>Knoop-Maakers.</i>
H. van der Heyden.	Antony Kappen
B. Wouters.	J. Kersten.
<i>Tin- en Loot-Gieters</i>	<i>Lint-Werkers.</i>
Leonardus van Weert.	Coenraad Kolff.
Francis van den Bogaart	Willem van Gulik.
<i>Smeeden, Koper-Slaagers en Messen-Maakers.</i>	Jan van den Braak.
Joseph. van den Heuvel	<i>Oude Kleer-koopers.</i>
Th. van den Heesakker	Joh Ebelie.
Jacobus Stoks.	Hend Verhulst.
<i>Spelde-Maakers.</i>	P. Neefs.
Jacobus van Santen	W. van Elten.
Peter de Kivit.	<i>Zilver-Smeeden.</i>
D. du Pon.	Arnoldus van Buul.
<i>Schilders, Verwers en Glaze-Maakers</i>	Joh. Baptist van Vugt.
P Reysers	Jacob. van Wolfsbergen
C. Neerhof.	Hubertus Boselie.
F. Taartmans.	<i>Kraamers</i>
<i>Rademakers, Draaijers, Kuijpers en Schrynwerkers</i>	N. Keukenschrywers.
Francisc. Hagemeyer.	B. Valkenburg.
S van der Velden.	F. A. Crudop.
	<i>Beurt-Schippers</i>
	Wouter Bank, Junior.
	Adriaan Maas.

En ten einde niemand hier van onweetendheid zoude kunnen voorwenden, een ieder zich na 't geene zoude kunnen reguleeren en de bovengemelde aangestelde

Commissarissen in derzelver qualiteit zal hebben te erkennen, zal deze worden gepubliceerd en aangeplakt alomme waar zulks gebruikelyk is.

Aldus gearresteert by de Municipaliteit der Stad 's BOSCH voornoemd den 25 October 1798, het 4de Jaar der Bataavsche Vryheid.

(Was gearapheerd) P. J. VAN BERCKEL, wt.
 (Onder stond) Ter Ordonnantie van dezelve
 (Was getekend) J. DE BERGH, Secretaris
Loco Pensionaris.

Naar het origineel gedrukt op papier „Bij J. B. VAN „GULPEN EN ZONEN, Stads-Drukkers in den Bosch.”
 In de verzameling van M. A. S.
 H.

Aanvullingen, Dirks Penningen 1813—1863.

N°. 13. 1814. 26 Jan. Draagpenning vereerd aan 15 burgers wegens het bevrijden der vesting.

Sommige, wien de modelpenning te groot was, deden zich een kleinere graveeren in zilver met oog en ring van 16 m.M. middellijn, die tot *Vz.* heeft: In het midden $\frac{26}{1}$, tot randschrift: Hertogenbosch 1814. *Kz.* in vier regels: Voor moed/en/Vaderlands/lief-de.

N°. 99. 1817 Prijspenning (gegraveerd) van de openbare school te Oss, beschreven in deel II, blz. 289 naar 't exemplaar, dat behaald werd door CORNELUS RUDOLPHUS HERMANS, geboren te Oss, 22 Februari 1805, later rector aan 't Gymnasium te 's Bosch

en aldaar overleden December 1869, berustende in de verzameling van 't Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant.

Een gelukkig toeval deed mij in 't bezit komen van een exemplaar van dit uiterst zeldzame stuk, waaraan de oorspronkelijke strik nog bevestigd is, bestaande uit Oranje en de nationale kleuren.

Een derde exemplaar wordt bewaard in de verzameling van Teyler te Haarlem.

N°. 133. 1818. Prijspenning van de openbare school te Boxtel, beschreven Deel II, blz 289

LAMBERTUS VAN ERP, geboren te Boxtel 31 December 1805, overleden als Burgemeester van Rosmalen en Nuland, te Rosmalen den 2 Januari 1880, hij was weduwnaar van mejuffrouw ARNOLDA VAN LIEMDT.

M. A. SNOECK.

Eieren als geld.

In Dr. R. FRUIN „Tien jaren uit den 80-jarigen oorlog” kan men lezen dat gedurende de regeering van Karel V, het geld in Friesland ongekend schaars was, en dat, om hierin eenigszins te gemoet te komen, eieren als geld werden gebruikt. Zoo deden 32 eieren een stuiver!

Het wasschen o. a. van de deftige hoofddoeken der boerinnen, betaalde men met één ei. Met het bezit van een 32tal eieren kon men dus heel wat doen.

Welk een oorspronkelijke toestand, zegt Dr. FRUIN, hij is nauwelijks veranderd sedert den aanvang van het graafschap Holland, toen de West-Friesche boe-

ren, aan de abdij van Egmond als tiende betaalden: van een kalf vier eieren, van een schaap drie eieren, van een doode een pennig.

a De ontdekking ~~van~~ Amerika bracht een enorme omkeer in dezen toestand van geldschaarschte teweeg, het zilver stroomde nu als het ware het land binnen en, zoo lezen we verder, nergens misschien nam de welvaart zoo spoedig toe als in Friesland. In die streek waar vóór dien tijd, zeep om te wasschen, weelde was, werd nu het kostelijkste graan tot stijf-sel verwerkt.

M. D. M.

Nog een Gedenkpenning van de liedertafel „Souvenir des Montagnards” te Tilburg.

(Zie dit *Tijdschrift* Dl. IV. bl. 200.)

Verguld brons met oog en ring, middellijn 55 mM. in mijne verzameling

Vz. Een staande vrouwenfiguur met harp in de linker- en palmtak in de rechterhand, leunende op een medaillon, waarin het wapen van Tilburg; aan hare voeten muziekrol en instrumenten.

Kz. In het midden van een eiken- en lauwerkrans in zes regels: LIEDERTAFEL/SOUVENIR/DES/MONTAGNARDS/TILBURG / 1845²⁴/₁₀1895.

Deze penning, waarvan slechts 21 stuks geslagen zijn, is uitgereikt op het Festival te Tilburg, 28 Juni 1896.

M. A. S.

H.